

ЛІНГВАМЕТАДЫЧНЫЯ ПЕРАДУМОВЫ ВЫКЛАДАННЯ ЗАМЕЖНЫХ МОЎ

Курс выкладання замежнай мовы ў ВНУ мае прафесійна арыентаваны характар. Сучасныя патрабаванні, якія прад'яўляюцца да ўзроўню кваліфікацыі спецыялістаў, прадугледжваюць пры атрыманні прафесійных ведаў чытанне літаратуры па спецыяльнасці на замежнай мове, яе актыўнае выкарыстанне ў вучэбна-даследчай рабоце і ў прафесійнай дзейнасці. Таму якасць выканання задач, пастаўленых перад студэнтам, у значнай ступені залежыць ад таго, у якой меры ён умее карыстацца неабходнай літаратурай не толькі на роднай мове, але і на замежнай. А для гэтага патрабуецца даволі высокі ўзровень сфарміраванасці ўмення чытаць на замежнай мове і валодання навыкамі апрацоўкі атрыманай інфармацыі.

Абавязковы курс замежнай мовы павінен мець мэтанакіраваны характар і быць максімальна набліжаным да патрабаванняў спецыяліста ў яго будучай рабоце. Яе выкладанне абумоўліваецца прынцыпам прафесійнай арыентацыі, які праяўляецца не столькі ў падборы тэкстаў па будучай спецыяльнасці студэнтаў, колькі ў яго падрыхтоўцы да прымянення замежнай мовы ў сферах камунікацыі, звязаных з рашэннем прафесійных задач. Авалоданне замежнай мовай прадвызначае набыццё студэнтамі камунікатыўнай кампетэнцыі, ажыццяўляемай у адпаведнасці з патрабаваннямі моўнай дзейнасці і камунікацыі. Моўны матэрыял разглядаецца як сродак рэалізацыі адпаведнага віду дзейнасці, і пры яго адборы выкарыстоўваецца функцыянальна-камунікатыўны падыход.

Асноўным у працэсе выкладання замежнай мовы ў ВНУ з'яўляецца развіццё чытання, што абумоўлена наступнымі прычынамі:

а) азнаямленне спецыялістаў з замежным вопытам у розных галінах навукі, тэхнікі, мастацтва ажыццяўляецца ў першую чаргу праз друкаваныя матэрыялы (публікацыі ў розных відах выданняў, розная дакументацыя і г.д.);

б) уменне працаваць з літаратурай (у тым ліку на замежнай мове) з'яўляецца асноўным кампанентам любой навукова-інфармацыйнай дзейнасці;

в) самастойная работа спецыяліста па павышэнні сваёй кваліфікацыі або ўзроўню валодання замежнай мовай заўсёды звязана з чытаннем;

г) чытанне садзейнічае ўдасканаленню навыкаў і ўменняў, набытых у час вучобы ў ВНУ.

Пытанні навучання чытанню арыгінальнай літаратуры па спецыяльнасці маюць вялікае значэнне для эфектыўнасці выкладання замежнай мовы. Таму задача выкладчыка заключаецца ў тым, каб даць навучэнцу неабходны і дастатковы мінімум ведаў і навыкаў для гэтага віду валодання мовай. З моўнай сістэмы трэба адабраць тыя з'явы, якія асабліва важныя для хуткага авалодання чытаннем, растлумачыць іх такім чынам, каб забяспечыць непасрэднае выкарыстанне гэтых ведаў у практыцы і з дапамогай мэтанакіраваных практыкаванняў развіць на іх базе аўтаматычныя навыкі разумення іншамоўнага тэксту.

Трэба адзначыць, што фарміраванне ўстойлівых навыкаў і ўменняў валодання замежнай мовай абумоўлена, у першую чаргу, добрымі ведамі сістэмы адпаведнай замежнай мовы, яе структурных элементаў. Асноўным пры выкладанні замежнай мовы павінны быць адносіны да яе як сістэмна-структурнага ўтварэння. Гэта дазволіць працаваць у студэнтаў стройную сістэму ведаў, і ў першую чаргу ў галіне граматыкі, структурныя «ячэйкі» якой напаўняюцца адпаведным лексічным матэрыялам, а граматыка, як вядома, аснова асноў кожнай мовы. Думка аб першаразрадным

значэнні граматыкі пры вывучэнні замежных моў, і ў прыватнасці чытання, была выказана яшчэ ў свой час вядомым вучоным, акадэмікам Л.У.Шчэрбам, а потым падтрымана і развіта многімі метадыстамі.

Структура мовы ўключае яе граматычны строй, лексіка-граматычныя элементы, якія выконваюць розныя функцыі ў афармленні выказвання. Менавіта дзякуючы граматыцы моўных элементы аб'ядноўваюцца ў сэнсавае цэлае, што дапамагае ажыццяўляць камунікацыю. Для авалодання структурай мовы наперш важна авалодаць структурай простага сказа, паколькі ён уяўляе асноўную адзінку камунікацыі. Навучэнец павінен ведаць распазнавальныя адзнакі марфалагічных і сінтаксічных катэгорый, умець бачыць гэтыя адзнакі ў іх спалучэнні ў тэксце і на іх падставе рабіць заключэнне аб функцыях моўных элементаў і аб іх значэнні. Гэты рух думкі ад формы → да функцыі → да значэння з'яўляецца асноўным пры чытанні іншамоўнага тэксту.

Разуменне іншамоўнага тэксту складаецца ў першую чаргу з разумення сказаў, якія яго складаюць. Сэнс сказа вызначаецца: а) значэннем слоў, якія ў яго ўваходзяць, б) іх сувязямі і функцыямі ў сказе, г.зн. усёй структурай сказа. Структура сказа праяўляецца ў фармальных адзнаках як самога сказа, так і слоў, якія ў яго ўваходзяць. Па сукупнасці гэтых фармальных адзнак можна вызначыць функцыю і сувязі кожнага слова і групы слоў у сказе, г.зн. структуру сказа, або суадносіны слоў у ім.

Але аб'ектыўныя прычыны могуць уносіць карэктывы ў вывучэнне структурна-граматычных з'яў мовы. Адна з гэтых прычын – абмежаваны характар часу ў вучэбным плане на выкладанне замежнай мовы ў ВНУ, што вымушае ўказваць у праграмах мінімум моўнага матэрыялу, але ж усё-такі дастатковага для таго, каб той ці іншы від моўнай дзейнасці мог функцыянаваць і забяспечваць дасягненне студэнтам неабходнага ўзроўню камунікатыўнай кампетэнцыі. Такім чынам, для вызначэння граматычнага матэрыялу ўжываецца функцыянальны падыход, які патрабуе пры распрацоўцы граматычных раздзелаў праграм унясен-

ня некоторых змяненняў, абумоўленых спецыфікай той ці іншай мовы.

Неабходна падкрэсліць, што эфектыўнасць авалодання студэнтам замежнай мовай перш за ўсё залежыць ад яго ўмення працаваць самастойна. Значэнне гэтага віду работы пераацаніць нельга, бо замежная мова адносіцца да тых дысцыплін, якія нельга навучыць, ім можна толькі навучыцца. Таму самастойная работа студэнта вызначаецца як і мэта, і метады, і форма навучання.

Падрыхтоўка студэнтаў да самастойнай работы – адна з задач вышэйшай школы. Канчатковым вынікам навучання замежнай мове ў ВНУ з'яўляецца фарміраванне ў будучага спецыяліста ўменняў самастойна выкарыстоўваць замежную мову ў сваёй прафесійнай дзейнасці і самастойна ўдасканальваць свае веды ў галіне замежнай мовы.

Самастойная работа студэнта павінна быць спланавана такім чынам, каб, з аднаго боку, забяспечыць дасягненне практычных мэт, а з другога – даць студэнту магчымасць авалодаць яе тэхналогіяй у такой ступені, якая б дазволіла яму па заканчэнні ВНУ не толькі падтрымліваць дасягнуты ўзровень валодання мовай, але ж і ўдасканальваць яго. Гэты від работы прадугледжвае на працягу ўсіх этапаў навучання паступовы пераход ад самастойнай работы, якой кіруе выкладчык, да ўласна самастойнай дзейнасці.

В.Л.Петрушак, аспірант

ИДЕЯ ВОЛНООБРАЗНОСТИ РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА В ПРЕПОДАВАНИИ КУРСА ФИЛОСОФИИ

Важнейшее место в преподавании философии должно принадлежать изучению теории исторического процесса, и в частности изучению сравнительно нового для нее цикла – волнового подхода. Эта проблема в программах по философии для вузов